

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการเกี่ยวกับการบริหารงานที่มีคุณภาพ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานคุณภาพ
 - ๒.๑.๑ ความหมายการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)
 - ๒.๑.๒ แนวคิดการบริหารงานคุณภาพ
 - ๒.๑.๓ ความสำคัญการบริหารงานคุณภาพ
 - ๒.๑.๔ หลักของวงจรคุณภาพ
 - ๒.๑.๕ วงจรคุณภาพกับการประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษา
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๒.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๓.๑ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๓.๒ รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๓.๓ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานคุณภาพ

๒.๑.๑ ความหมายการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

วงจรการบริหารงานคุณภาพ ย่อมาจาก ๔ คำ ได้แก่ Plan (วางแผน), Do (ปฏิบัติ), Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) ซึ่งวงจร PDCA สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกๆ เรื่อง นับตั้งแต่กิจกรรมส่วนตัว เช่น การปรุงอาหาร การเดินทางไปทำงานในแต่ละวัน การตั้งเป้าหมายชีวิต และการดำเนินงานในระดับบริษัท

นัยนัปพร ดวงแก้ว ได้ให้ความหมายของ P D C A ว่าเป็น วิธีการ ปฏิบัติงานที่มีวงจรเป็นระบบสามารถประยุกต์ใช้ได้กับงานหลายประเภท เพื่อแก้ปัญหาและ ปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง^๑

ศุภชัย เมืองรักษ์ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ PDCA cycle ไว้ในการคิดเชิงระบบในการบริหาร (Systematic Thinking) ว่าเป็น วงจรการจัดการที่ดีที่มุ่งการจัดการที่เป็น ระบบ มีการ Plan คือ วางแผน โดยมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการต่างๆ เพื่อให้ทำได้ตาม เป้าหมายที่ต้องการ หลังจากนั้นได้แก่ Do คือ ปฏิบัติให้ได้ตามแผนที่กำหนดไว้ และต้องการ Check คือ การติดตามประเมินผลทุกระยะ แล้วนำประสบการณ์หรือบทเรียนที่พบไปสู่ Act คือ การไปปรับปรุงอย่างต่อเนื่องต่อไป^๒

วิฑูรย์ สิมะโชค ได้ให้ความหมาย วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่ การปรับปรุงงานและการควบคุมอย่างเป็นระบบอันประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) กล่าวคือ จะเริ่มจากการวางแผน การนำแผนที่ วางไว้มาปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องทำการทบทวน แผนการโดยเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่งและทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อยๆ จะทำให้ เกิดการปรับปรุงงานและทำให้ระดับผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น การกระทำตามวงจรคุณภาพ จึงเท่ากับ การสร้างคุณภาพที่น่าเชื่อถือมากขึ้นโดยจุดเริ่มต้นของวงจรคุณภาพอยู่ที่การพยายามตอบคำถามให้ได้ว่า ทำอย่างไรจึงจะดีขึ้น

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan)

ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการของวงจรคุณภาพนั้น ต้องถือว่าการวางแผนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด การวางแผนจะเป็นเรื่องที่ทำให้กิจกรรมอื่นๆ ที่ตามมาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถ้าแผนการไม่เหมาะสมแล้ว จะมีผลทำให้กิจกรรมอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดีจะทำให้มีการแก้ไขน้อย และกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ การนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผล (Do)

เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำแผนการไปปฏิบัติอย่างถูกต้องนั้น เราจะต้องสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายที่ รับผิดชอบในการนำแผนไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนการนั้นๆ มีการ ติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีการจัดให้มีการศึกษาและการอบรม ที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้นๆ มาปฏิบัติ และมีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เป็นด้วย

^๑ นัยนัปพร ดวงแก้ว, “การจัดการเรียนรู้โดยเน้นทักษะการจัดการแบบ พี ดี ซี เอ วิชาโครงงาน ประดิษฐ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่” การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

^๒ ศุภชัย เมืองรักษ์, Business Result Vol ๖๒, มปป. หน้า ๓.

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน ควรจะต้องมีการประเมินใน ๒ ประการ คือ มีการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ หรือตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่ การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการหรือความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เราจำเป็นต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการไหน ทั้งนี้ เนื่องจากการนำไปปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการที่จัดทำขึ้นไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

๑. ความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่
๒. เลือกเทคนิคที่ใช้ผิดเนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอและมีความรู้ใน

ขั้นตอน การวางแผนไม่เพียงพอ

๓. ประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด
 ๔. ประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาด
- ถ้าความล้มเหลวมาจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุต่อไปนี้
๑. ขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง
 ๒. การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ
 ๓. การให้การศึกษาและการฝึกอบรมไม่เพียงพอ
 ๔. ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำและการประสานงานระหว่างปฏิบัติ
 ๕. ประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

ขั้นตอนที่ ๔ ปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (Act)

ถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอ ต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้ โดยการกำจัดสาเหตุ และขั้นตอนที่สำคัญ ก็คือ การทบทวนแผนการที่ต้องมีการชี้แจงถึงสาเหตุแห่งความล้มเหลว อย่างถูกต้องและมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปี และมีการทบทวนทุกปี เพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าว มีความเชื่อถือได้และเหมาะสม การนำวงจรคุณภาพไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องในทุกระดับ ขององค์กร จะทำให้เราสามารถปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลลัพธ์ ที่ชัดเจน เมื่อปัญหาเดิมหมดไปเราก็สามารถแก้ปัญหาใหม่ๆ ได้ด้วยวงจรคุณภาพต่อไป^๓

สรุปได้ว่า การบริหารงานคุณภาพ (PDCA) คือ การปฏิบัติงานที่มีวงจรเป็นระบบโดยเริ่มจากการวางแผน การนำแผนที่ วางไว้มาปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องทบทวน แผนการโดยเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่งและทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่กำหนด

^๓ วิฑูรย์ สิมะโชคดี, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : เนตรนิมิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓ - ๔๗.

๒.๑.๒ แนวคิดการบริหารงานคุณภาพ

วงจรคุณภาพเป็นกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ที่ทำให้บุคลากรทุกฝ่าย ในสถานศึกษา ร่วมกันวางแผนกำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการ บันทึกข้อมูล เพื่อร่วมตรวจสอบผลงานหาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง แล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงาน นั้นๆ โดย มุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็น สำคัญ สำหรับแนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้ จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายใน สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่มีนัยเป็นจริงพร้อมเสนอต่อการตรวจสอบ

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ กล่าวว่า แนวคิดของกระบวนการจัดการที่โรงเรียนควรจะ นำมาใช้ในการบริหารคุณภาพ คือ การควบคุมคุณภาพโดยใช้วงจรเดมมิง ในกิจกรรมต่างๆ ทุกระดับ การบริหาร และการปฏิบัติ PDCA ย่อมาจาก Plan – Do – Check – Act แปลว่า วางแผน ปฏิบัติ – ตรวจสอบ – ปรับปรุง ซึ่งต้องดำเนินการให้ครบวงจรหมุนเวียนพัฒนาไป ไม่มีหยุดให้ คุณภาพที่สูง ขึ้นไป^๔

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ กล่าวถึง แนวคิดของเดมมิงว่าผู้บริหารระดับสูงต้อง มีบทบาทหลายด้าน และการจัดการคุณภาพ ที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) หมายถึง วางแผนโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่หรืออาจเก็บรวบรวม ขึ้นมาใหม่ นอกนั้นอาจทดสอบเพื่อเป็นการนำร่อง ก่อนก็ได้ ขั้นตอนที่ ๒ การทำ (Do) หรือลงมือทำ หมายถึง ลงมือเอาแผนไปทำ ซึ่งอาจทำในขอบข่าย เล็กๆ เพื่อทดลองดูก่อน ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การตรวจสอบ หรือสังเกต สิ่งที่เกิดขึ้น ว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดและเป็นไปในทางใด ขั้นตอนที่ ๔ การแก้ไข (Act) หรือ ลงมือแก้ไข (corrective action) หมายถึง หลังจากที่ได้ศึกษา ผลลัพธ์ดูแล้ว อาจไม่เป็นไปตาม ที่ต้องการ หรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข ก็ต้องดำเนินการแก้ไขตามที่จำเป็น หลังจากนั้นสรุปเป็นบทเรียน และพยากรณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดหาวิธีการใหม่ๆ ต่อไป^๕

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า การจัดการศึกษา ไม่ว่าในระบบใหญ่ของ ประเทศหรือในระดับย่อยลงมา คุณภาพการศึกษาจะเกิดหรือมีขึ้นได้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการ ที่ดี เพื่อนำไปสู่ผลผลิตหรือผลงานที่ตรงตามข้อกำหนด ความต้องการหรือความพึงพอใจ ความ ประทับใจ ความมั่นใจของผู้รับบริการทางการศึกษา เช่น ในการจัดการศึกษาระดับศึกษาย่อมมี จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ครอบคลุมตามความคาดหวังของหลักสูตรแต่ละ ระดับการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคม ซึ่งการ ดำเนินการ หรือจัดการเพื่อให้ได้ผลดังกล่าว เป็นเรื่องของการบริหารระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการ

^๔ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^๕ เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, **การจัดการคุณภาพ : จาก TQC ถึง TQM, ISO ๙๐๐๐ และ การประกัน คุณภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๙๘ - ๙๙

นำปัจจัยป้อนผ่านกระบวนการแล้วได้ผลผลิต ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก จึงเรียกได้ว่าเป็นการบริหารระบบคุณภาพ^๖

การบริหารระบบคุณภาพขององค์กรทางการศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอมาโดยอาศัยแนวคิดและหลักการของการพัฒนาองค์กรโดยทั่วไป เช่น แนวคิดการบริหารคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ (PDCA) ที่เน้นขั้นตอนการทำงาน ๔ ขั้นตอนหลัก ได้แก่

- ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan-P)
- ขั้นที่ ๒ การปฏิบัติตามแผน (Do-D)
- ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check-C)
- ขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act-A)

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารงานคุณภาพ จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อวางแผนกำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูล เพื่อร่วมตรวจสอบผลงานหาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้นๆ โดย มุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

๒.๑.๓ ความสำคัญการบริหารงานคุณภาพ

ความสำคัญของการบริหารงานแบบ PDCA สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของ PDCA ไว้ดังนี้^๗

๑. เพื่อป้องกัน

๑.๑ การนำวงจร PDCA ไปใช้ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผน การวางแผนที่ดี ช่วยป้องกันปัญหาที่ไม่ควรเกิด ช่วยลดความสับสนในการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากรมาก หรือน้อย เกินความพอดีลดความสูญเสียในรูปแบบต่างๆ

๑.๒ การทำงานที่มีการตรวจสอบเป็นระยะ ทำให้การปฏิบัติงานมีความรัดกุมขึ้น และแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วก่อนจะลุกลาม

๑.๓ การตรวจสอบที่นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่เกิดซ้ำ หรือลดความรุนแรงของปัญหาถือเป็นการนำความผิดพลาดมาใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. เพื่อแก้ไขปัญหา

๒.๑ ถ้าเราประสบสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่สะอาด ไม่สะดวก ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ประหยัดเราควรแก้ปัญหา

๒.๒ การใช้ PDCA เพื่อการแก้ปัญหา ด้วยการตรวจสอบว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหา เมื่อหาปัญหาได้ก็นำมาวางแผนเพื่อดำเนินการตามวงจร PDCA ต่อไป

๒.๓ เพื่อปรับปรุง “ทำวันนี้ให้ดีกว่าเมื่อวานนี้และพรุ่งนี้ต้องดีกว่าวันนี้” PDCA เพื่อการ ปรับปรุง คือ ไม่ต้องรอให้เกิดปัญหา แต่เราต้องเสาะแสวงหาสิ่งต่างๆ หรือวิธีการที่ดี

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, **ครูกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙), หน้า ๒ – ๔.

^๗ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, **วงจรเดมมิง PDCA**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://youth.ftpi.or.th> [๒๕ ต.ค.๕๘]

กว่าเดิมอยู่ เสมอเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม เมื่อเราคิดว่าจะปรับปรุงอะไร ก็ให้ใช้วงจร PDCA เป็น ขั้นตอนในการปรับปรุงข้อสำคัญ ต้องเริ่ม PDCA ตัวเองก่อนมุ่งไปที่คนอื่น

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ กล่าวว่าจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของ PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้น มิใช่เพียงแคปรับแก้ผลลัพธ์ที่ เบี่ยงเบนออกจากเกณฑ์ มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้นแต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงด้วยการ ป้องกัน มิให้ เกิดซ้ำซ้อนเรื้อรัง พร้อมกับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบและมีการวางแผน PDCA มิใช่เป็นแค่วงแหวนที่ แบนราบ หากแต่เป็น ขดลวดสปริง ที่ม้วนได้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ โดยมีขั้นตอนที่เพิ่มเข้ามาในกระบวนการของ PDCA คือมาตรฐานซึ่ง มาตรฐานตามนัยดังกล่าว หมายถึง การรักษาคุณภาพของกิจกรรมหรืองานที่ทำไม่ให้ต่ำลงหรือ ย้อนกลับสู่ที่ เดิมเพื่อการพัฒนาปรับปรุงให้สูงขึ้นต่อไป^๔

บรรจง จันทมาศ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำงานของวงจร PDCA ว่าเป็น ขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุดคือ Planning – Doing – Checking – Acting สำหรับรายละเอียดของการทำงานแต่ละขั้นตอนมีดังนี้^๕

ขั้นตอนที่ ๑ เตรียมแผนงาน (Planning) ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญต้องนำมา พิจารณา คือ

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และกำหนดคุณลักษณะที่จะใช้ควบคุม ลงไปด้วย

๒. กำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดได้

๓. กำหนดวิธีการทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

๔. กำหนดว่าจะทำอะไร ที่ไหน โดยใคร เมื่อไหร่ทำไม และด้วยวิธีใด

๕. H (What, Where, When, Who, Why and How)

ขั้นตอนที่ ๒ ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน (Doing)

๑. ทำการศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง

๒. ลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้

๓. เก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะทางคุณภาพ ตามวิธีการที่กำหนดไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ ๓ ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Checking) เป็นการตรวจสอบ ความก้าวหน้าของงาน และประเมินผล

๑. เพื่อตรวจสอบดูว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย

๒. ตรวจสอบดูว่าค่าที่วัดได้และผลการทดสอบตรงตามมาตรฐานหรือไม่

๓. ตรวจสอบว่าลักษณะจำเพาะทางคุณภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร

^๔ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๐.

^๕ บรรจง จันทมาศ, **การบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิต**, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เพอร์เน็ท, ๒๕๔๖), หน้า ๗ – ๘.

ขั้นตอนที่ ๔ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Acting) จากผลของการตรวจสอบ ถ้าพบว่าเกิดปัญหาข้อบกพร่องขึ้น งานที่ใดไม่ตรงกับเป้าหมายหรือไม่ได้ตามแผน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะที่ค้นพบ

๑. ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุถ้าผลงานที่ได้รับเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย
๒. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกันแก้ไข เพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก
๓. พัฒนาระบบหรือปรับปรุงวิธีการทำงานนั้นๆ
๔. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน การบริหารด้วยวงจร PDCA ทั้ง ๔ ขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุดจึง เหมือนการหมุนล้อแบบการพัฒนาและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA การปฏิบัติงานเมื่อเริ่มวางแผนการดำเนินงาน (Plan) นำไปปฏิบัติ (Do) ระหว่างการปฏิบัติงานก็ ดำเนินการตรวจสอบ (Check) พบปัญหาทำการแก้ไข ปรับปรุง (Action) โดยเริ่มจากการวางแผน ก่อนวนไปเรื่อยๆ จึงเรียกว่าเป็นวงจร PDCA

๒.๑.๔ หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิง ปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากลที่ทุกคนทราบกันดี และถือเป็นเครื่องมือการบริหารที่จัดเป็นแกนร่วมของการบริหารที่หลากหลายบนพื้นฐานเดียวกัน

เดมมิง (Deming) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา และวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง หรือทดสอบ เพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำให้ผิดพลาด หรือได้เรียนรู้อะไรมาบ้าง

Action คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว^{๑๑}

^{๑๑}Deming, W. Edwards, **Out of the Crisis**, (MIT Center for Advanced Engineering Study, ๒๐๐๔) อ้างใน นิภัตรา สังข์ชัย, “การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑-๒ ตามทัศนะของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๙), หน้า ๕๗.

ฮิโตชิ (Hitoshi) กล่าวถึง การบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ จัดเป็น กิจกรรมการปรับปรุงและการควบคุมที่ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยการวางแผน คือ การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้และ ถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหมายไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น การควบคุม และการปรับปรุง สามารถอธิบายได้อีกแบบหนึ่ง ก็คือ การวางแผน การกระทำการตรวจสอบ และการแก้ไขซ้ำอีก

๑. การวางแผน (Plan)

การเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อยและกิจกรรม จะมี ประสิทธิภาพมากขึ้น การวางแผน ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์ และ การจำแนกปัญหา การตั้งเป้าหมาย เข้าใจถึงข้อจำกัด และ ขอบเขตรวมถึงการนำมาพิจารณาถึงวิธีการปรับปรุง ที่เป็นไปได้ ตัดสินใจถึงแผนปฏิบัติการ กำหนดวิธีสำหรับตรวจสอบ และ ประเมินผลลัพธ์ที่ได้ การพัฒนาแผนประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมพื้นฐานที่ต้องการปรับปรุงอย่างชัดเจน แยก กิจกรรมออกตามโครงสร้างองค์กร กระจายส่วนย่อยของกิจกรรมพื้นฐานไปตามฝ่ายต่างๆ ในองค์กร กำหนดวิธีการประเมินความสำเร็จ ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน

๒. การลงมือปฏิบัติ (Do)

เพื่อให้มั่นใจว่า มีการนำแผนการมาปฏิบัติอย่างถูกต้อง จึงจำเป็นต้องมี ขั้นตอน ในการสร้างความมั่นใจว่า ฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการไปปฏิบัติ ได้รับทราบถึง ความสำคัญและความจำเป็น ในแผนการนั้นๆ การสร้างความมั่นใจว่ามีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มี หน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การจัดให้มีการศึกษา และการอบรมที่ต้องการ เพื่อการนำ แผนการนั้นๆ มาปฏิบัติและการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เหมาะสม

๓. การตรวจสอบ (Check)

เมื่อทำการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผนต้องมีการ ประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และ ตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่ การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือ จากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่จะต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการไหน

๔. การปฏิบัติการแก้ไข (Action)

ขณะเมื่อทำการปฏิบัติการแก้ไข มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องแยกแยะให้ ชัดเจนระหว่าง การกำจัดปรากฏการณ์ หรือ อาการของปัญหา และการกำจัดสาเหตุดังที่ได้กล่าว มาแล้ว ว่ามีงานจำนวนมากมายที่ทำเป็นประจำในงานชนิดนี้ การกำจัดแค่อาการไม่ได้ช่วยแก้ปัญหา ที่มียู่ เป็นเพียงแค่การเลื่อนการแก้ปัญหาออกไปเท่านั้น ดังนั้น ถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผน

ที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม^{๑๑}

สรุปได้ว่า หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) หลักการของวงจรคุณภาพ คือ หลักการบริหารงานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข โดยการบริหารงานนั้นจะต้องเริ่มจากการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และในระหว่างที่มีการปฏิบัติจะต้องมีการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องปรับปรุงแก้ไข โดยทบทวนแผนการดำเนินงานใหม่

๒.๑.๕ วงจรคุณภาพกับการประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษา

การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา หากไม่มีระบบการบริหาร สถานศึกษาก็จะไม่สามารถดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมไปตามเป้าหมายได้

จรัส นองมาก กล่าวถึง การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในสถานศึกษาด้านประกันคุณภาพในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผนเพื่อเตรียมการปฏิบัติ (Plan-P)

การวางแผนหรือการจัดทำแผนเป็นการเตรียมการอย่างฉลาดรอบคอบในการปฏิบัติงาน เป็นการเตรียมการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน เกี่ยวข้องกับงาน และเกี่ยวข้องกับทรัพยากรต่างๆ ของหน่วยงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กน้อยแค่ไหน ต้องอาศัยการวางแผนหรือการเตรียมการเพื่ออนาคต เพื่อช่วยให้สามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. การปฏิบัติตามแผน (Do-D)

การปฏิบัติตามแผนเป็นการบริหารแผน แผนงาน หรือโครงการของแต่ละคนตามลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย บุคลากรในหน่วยงานต่างปฏิบัติตามที่ได้เตรียมการ หรือวางแผนล่วงหน้าไว้แล้วในงานของตนเองที่ต่างก็มุ่งเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ฝ่ายบริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งการกำกับติดตามเพื่อให้บุคลากรฝ่ายปฏิบัติทั้งที่รับผิดชอบงานเฉพาะตัวหรืองานเป็นกลุ่มได้ปฏิบัติงานโดยราบรื่นมีประสิทธิภาพ

๓. การตรวจสอบและประเมินผล (Check-C)

การตรวจสอบและประเมินผล เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการปฏิบัติในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์

^{๑๑} Hitoshi, K. TQM Promotion Guide Book. (Tokyo: Japanese Standards Association, ๑๙๙๖). อ้างใน วาสนา สุรีย์เดชะกุล, “ต้นแบบการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยราชภัฏขนาดใหญ่ ในกลุ่มรัตนโกสินทร์”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖), หน้า ๒๑ - ๒๓.

และเป้าหมายที่วางไว้นาน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน หรือปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงาน

๔. การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Act-A)

การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน เป็นการปรับแก้ตามผลการตรวจสอบ และประเมินในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ถ้าผลการประเมินพบว่างานยังไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้จะต้องเร่งรัดปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน หรือใช้เวลาในการทำงานให้มากขึ้น เพื่อจะสามารถทำงานที่คาดหวังไว้แล้วให้สำเร็จ แต่ถ้าผลการประเมินพบว่างานสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ในการดำเนินงานต่อไปก็จะได้ปรับเปลี่ยนตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายผู้ปฏิบัติ^{๑๒}

สรุปได้ว่า วงจรคุณภาพกับการประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษา การนำวงจรคุณภาพมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่สามารถช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมไปตามเป้าหมายได้ โดยต้องเริ่มตั้งแต่ การวางแผนเพื่อเตรียมการปฏิบัติงาน ตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับคน เกี่ยวกับงาน และเกี่ยวกับทรัพยากรต่างๆ เพื่อการเตรียมการในอนาคต ต่อมาจึงนำแผนที่วางไว้มานำปฏิบัติ โดยต้องมีการตรวจสอบและติดตามประเมินผล เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้นาน้อยเพียงใด ถ้าผลการประเมิน พบว่า ยังไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้จะต้องเร่งรัด ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เพื่อจะสามารถทำงานที่คาดหวังไว้แล้วให้สำเร็จ แต่ถ้าผลการประเมินพบว่างานสำเร็จตามเป้าหมายแล้วก็ตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้นอีก

๒.๒. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

๒.๒.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า “คุณธรรมจริยธรรม” คำทั้งสองมีความหมายเป็นอันเดียว หรือมีความหมายเหมือนกันในความเป็นจริงคำว่า คุณธรรม กับคำว่า จริยธรรม เป็นคำที่แยกออกจากกันเป็น ๒ คำ และมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า คุณธรรม และจริยธรรม ให้ถ่องแท้ก่อน

ความหมายของคำว่า คุณธรรม (Virtue)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ธรรมาธิบายคำว่า คุณธรรม ไว้ว่า คุณ หมายถึง ค่าที่มีอยู่ในแต่ละสิ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ไม่ว่าจะทำให้จิตใจยินดีหรือยินร้ายก็เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมาย ๔ อย่าง คือ

๑. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ
๒. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติที่เราเห็นว่าต้องเรียนรู้

^{๑๒} จรัส นองมาก, การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้องและมีความสุข, (กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์การพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๕ – ๑๔๗.

๓. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

๔. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมี หรือใช้มันอย่างถูกต้อง^{๑๓}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่สังคมว่าดีควรทำ จริยธรรม ตามความหมายทางจิตวิทยา หมายถึง ระบบการทำความดีละเว้นความชั่วนอกจากนี้ คำว่า จริยธรรม ยังใช้ครอบคลุม คำว่า คุณธรรม ค่านิยม กฎหมาย กฎระเบียบ หลักศาสนา กฎจรรยาบรรณพื้นฐานของสังคม^{๑๔}

ภณิษฐา ชมสุวรรณ ได้กล่าวถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมที่พึงประสงค์ อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมให้กับคนไทย ได้แก่

๑) พากเพียร หมายถึง พลังในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก ลำบากและอุปสรรค จนสามารถทำงานได้บรรลุเป้าหมาย

๒) เสริมสร้างคนดี หมายถึง การตั้งกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับให้กับตนเอง โดยใช้ปัญญาพิจารณาและวินิจฉัยการกระทำ และความประพฤติมิให้ผิดพลาดและเสื่อมเสีย

๓) รู้รักสามัคคี หมายถึง การมีความรับผิดชอบในอันที่จะใช้ความรู้ ความคิดความสามารถ ในการเกื้อกูล สร้างสรรค์ร่วมกับผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

๔) มีน้ำใจ หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น การให้อภัยให้กำลังใจ ตลอดจนรู้จักการวางตัวอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

๕) ใฝ่ประหยัด หมายถึง การรู้จักคิด วิเคราะห์ พิจารณาในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยความประหยัด

๖) ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การใช้สติปัญญาในการกระทำให้เกิดประโยชน์อย่างใด อย่างหนึ่ง ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ระลึกถึงความถูกต้อง จนกระทั่งได้รับความเชื่อมั่น และงานประสบความสำเร็จ

๗) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การยอมรับตนเองทั้งในด้านความเป็นอยู่ ด้านความรู้ความสามารถ เพื่อเรียนรู้ พัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน ยอมรับความคิดของผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวในหน้าที่ของผู้อื่น

๘) เรียงร้อยไมตรี หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง มีเหตุผล มีจิตใจมั่นคง ไม่มีอคติ รู้จักประสานสัมพันธ์กับบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน

^{๑๓}พุทธทาสภิกขุ, **แนะแนวจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทศิริพัทธ์, ๒๕๐๕), หน้า ๓.

^{๑๔}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **การใช้ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมศาสตร์ไทย สร้างเครือข่ายพัฒนาเยาวชนบทความประกอบการสัมมนา เรื่อง ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมศาสตร์ไทย แรงบันดาลใจร่วมพัฒนาเยาวชน**, (ชลบุรี: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

๔) หัวงติมีเมตตา หมายถึง การมีความคิดและจิตใจที่เปิดกว้าง หนักแน่น มีเหตุผล ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมแรงร่วมใจกับผู้อื่น โดยถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก^{๑๕}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนไว้ว่า จิตลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล และมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านี้ต่อไป ในอนาคตสถาบันการศึกษาจึงควรมุ่งที่จะจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาจิตลักษณะสำคัญ ๑๐ ประการในนักเรียนไทย ประกอบด้วย จิตลักษณะ ๘ ด้าน ได้แก่

- ๑) การมีสติปัญญาขั้นนามธรรม
- ๒) สุขภาพจิตดีและการปรับตัวได้ทางจิตสังคม
- ๓) การหยั่งลึกทางสังคมสูง
- ๔) ค่านิยมทางการศึกษาและการใฝ่รู้สูง
- ๕) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
- ๖) เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นกฎเกณฑ์และเหนือกฎ
- ๗) มุ่งอนาคต ควบคุมตนเองสูง
- ๘) เชื่ออำนาจในตนเองมาก

ส่วนจิตลักษณะที่สำคัญต่อนักเรียนโดยเฉพาะมี ๒ ประการ

๔) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยมของคนเก่ง ดี มีความสุข

๑๐) จรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง คุณธรรม ค่านิยม และการเคารพกฎระเบียบ มีจริยธรรมตามที่วิชาการและวิชาชีพของตนกำหนดไว้ เพื่อการเป็นคนดี คนเก่ง และมีสุขในงานอาชีพของตน^{๑๖}

วัฒนากร เรืองจินดา ได้กล่าวถึง ความหมายของคุณธรรม และจริยธรรม โดยอ้างถึง คำจำกัดความ ที่อริสโตเติล ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า เป็นคุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์บรรลุ ถึงจุดมุ่งหมายเฉพาะ ของความเป็นมนุษย์ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ คุณธรรมทางปัญญา (Intellectual Virtue) และคุณธรรมทางจริยธรรม (Ethical Virtue) โดยได้กล่าวว่า คุณธรรมทางปัญญา เกิดจากการสอนและการไตร่ตรองทางปรัชญาที่ต้องอาศัยเวลา และประสบการณ์ ส่วนคุณธรรมทางจริยธรรม เป็นผลมาจากลักษณะนิสัย เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีอยู่ก่อน แต่เป็นผลมาจากการฝึกฝนจนเป็นนิสัย^{๑๗}

^{๑๕} ภาณุชญา ชมสุวรรณ, “คุณธรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงาน”, **รายงานการวิจัย**, (ทุนสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: สำนักงานจัดการองค์ความรู้, ๒๕๕๘), หน้า ๓.

^{๑๖} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไมจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑๒.

^{๑๗} วัฒนากร เรืองจินดา, “คุณธรรมที่จะช่วยให้สังคมเข้มแข็งและก้าวหน้า : ศึกษากรณีทัศนคติของนักคิดในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๘), หน้า ๓๓ - ๓๔.

ประกาศรี สืออำไพ ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึงหลักธรรมจริยา ที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจจนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี การกระทำที่ดียอมได้รับผลของความดี คือความชื่นชมยกย่องในขณะที่การกระทำชั่วยอมได้รับผลของความชั่ว คือความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ^{๑๘}

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดี เป็นมโนธรรม เป็นความคิดดีที่กระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่พึงงามและสามารถจำแนกความถูกผิดได้ มีสติสัมปชัญญะ มีความรับผิดชอบชั่วดี มีอุปนิสัยความตั้งใจและเจตนาที่ดียิ่ง ในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขทั้งส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้เกื้อกูล สนับสนุนให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรม โดยจะต้องปลูกฝัง ให้นักเรียนมีคุณธรรมในด้านต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจ การมีความสามัคคี และเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของคำว่า จริยธรรม (Ethics)

พุทธทาสภิกขุ ได้อรรถาธิบายความหมายของคำว่า “จริยธรรม” แปลว่า เป็นสิ่งที่พึงประพฤติจะต้องประพฤติในส่วนศีลธรรมนั้น หมายถึงสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติแล้ว จริยธรรมหรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือสิ่งที่ต้องคิดต้องนึกส่วนเรื่องศีลธรรม Morality นี้ต้องทำอยู่จริงๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า^{๑๙}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้านทุกระดับชั้น ทั้งทางกาย วาจา และใจ ทั้งส่วนตัวด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตด้านปัญญา การดำเนินชีวิต หรือเป็นอยู่ทั้งระดับศีลที่เราเรียกว่าศีลธรรม ทั้งระดับจิตใจ คุณธรรมภายในหรือคุณภาพจิตใจ สมรรถภาพทางจิตและสุขภาพจิตที่มีสมาธิเป็นแกนกลาง และทั้งระดับปัญญาความคิด เหตุผลความรู้เท่าทันความจริงเรียกว่าจริยธรรมทั้งสิ้น^{๒๐}

เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ไว้ว่า หมายถึง หลักการ ศีลธรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี พฤติกรรมอันดีงามที่ปลูกฝังอยู่ในตัวบุคคล สามารถใช้เป็นแนวทางให้แก่บุคคลในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับในสังคม^{๒๑}

สรุปได้ว่า “จริยธรรม” หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการปฏิบัติดี ปฏิบัติถูกต้อง อันเป็นผลมาจากความคิดที่สังคม หรือบุคคลมีความเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ดี เป็นกรอบ

^{๑๘} ประกาศรี สืออำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๑๙} พุทธทาสภิกขุ, **พุทธทาสแนะแนวจริยธรรมร่วมสมัย ชุดที่ ๓ จุดหมายปลายทาง และตัวแท้ของจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ดวงตะวัน, ๒๕๕๓), หน้า ๙๕.

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^{๒๑} เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ, **รายงานการวิจัย การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔.

กำหนดไว้เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความร่มเย็นเป็นสุข มีความรักความสามัคคี และมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” เข้าด้วยกันได้เป็น “คุณธรรมจริยธรรม” (Moral Virtues) มีความหมายว่า เป็นการประพฤติ ปฏิบัติที่เป็นสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม หรืออาจจะให้ความหมายได้ว่า “คุณธรรมตามกรอบจริยธรรม”

๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใด ไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้นๆ

เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ ได้นำเสนอพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานไว้ในพระราชพิธี บวงสรวง สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อให้เป็นสมบัติของคนไทยทั้งประเทศ มีอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๑) การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

๒) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดี

๓) การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด

๔) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง^{๒๒}

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้พอสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต^{๒๓}

สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มีคุณลักษณะอันนำมาซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดี ความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามคำสั่งสอนในศาสนา หรือการประพฤติตามเกณฑ์ที่ถูกต้องทั้งกาย วาจา และใจ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมทั้งทางกาย วาจา และใจ ทั้งส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา การดำเนินชีวิต หรือเป็นอยู่ทั้งระดับศีลที่เราเรียกว่าศีลธรรม ทั้งระดับจิตใจ คุณธรรมภายในหรือคุณภาพจิตใจ สมรรถภาพทางจิตและสุขภาพจิต ที่มีสมาธิเป็นแกนกลาง และทั้งระดับปัญญา ความคิดที่ทางโรงเรียนและผู้บริหารในฐานะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ได้ปลูกฝังค่านิยมดังกล่าว จึงทำ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^{๒๓} ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), **สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

ให้เป็นเยาวชนที่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีภูมิคุ้มกันตนเองได้อย่างมีคุณภาพด้วย

๒.๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

มนุษย์นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สามารถเรียนรู้และรับการฝึกอบรมสั่งสอน จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อโลกได้ ในการเรียนรู้และการฝึกอบรมเพื่อสะสมประสบการณ์ ของชีวิตมนุษย์ ควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไปด้วยพร้อมๆ กัน เพราะคุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างมาก ดังมีสรุปความหมายและความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี กล่าวถึง ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ว่า อุปสรรคของการพัฒนาจริยธรรม คือ ระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง เน้นว่าเรียนวิชาอะไร ได้ใช้ตำราอะไร สอบวิชาอะไร และสำเร็จวิชาอะไร เรื่องนี้ท่านเจ้าคุณพรหมคุณาภรณ์ พุทธมา ๒๐-๓๐ ปี ว่าเป็นการศึกษาแยกส่วน แยกการศึกษาจากชีวิต เด็กไม่ยอมคุยกับพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เพราะคุยแล้วไม่ได้คะแนน คะแนนไปอยู่ในการท่องตำรา แท้จริง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีความรู้ในตัวมาน่าจะเรียนรู้ วิจิตร ศรีสะอ้านกล่าวว่า หากนำจริยธรรมไปทำเป็นวิชา จริยธรรมก็จะไม่เกิด เพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชา ท่านอาจารย์พุทธทาสจะย้ำว่า การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือ การปฏิบัติและการได้ผลจากการปฏิบัติที่เรียกว่า ปฏิเวธ คือ ผลจากการปฏิบัติ^{๒๔}

เพชร รูปะวิเชตร กล่าวว่า การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษามีสถานศึกษาเป็นจำนวนมากที่ได้ละเลย หรือขาดความเข้มแข็งในการ ที่จะรักษาหรือส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร ทั้งที่เป็นผู้สอนและผู้เรียน ทั้งนี้เพราะมีการมุ่งเน้นการผลิตคนให้มีความรู้ เป็นปริญญาชนมากกว่าปัญญาชน หรือบางแห่งผลิตคน แต่เป็นคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ มีแต่วุฒิการศึกษาเป็นเครื่องประดับเท่านั้น หรือผลิตคนที่มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมและจริยธรรม หรือมีทัศนคติและค่านิยมที่ผิดๆ จนทำให้ คนในสังคมวัดคุณค่ากันที่ผลประโยชน์ การมุ่งหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างขาดคุณธรรมประจำใจ มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นว่าการแก้ไขหรือการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา ครู อาจารย์มีส่วนสำคัญในการนำ และการสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพราะเป็นเรื่องภายในจิตใจ ที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ครูจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี ครูจะต้องสร้างจิตใจที่มีความเมตตากรุณา ต่อนักเรียน มีความปรารถนาดี ต่อนักเรียน การสอนทุกครั้งจะต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและทักษะชีวิต ตลอดจนเป็น ที่ปรึกษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องหมั่นหาบทความรายงานการวิจัยงานเขียน เรื่องราวหรืออาจสร้างบทความที่ดีที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สังคมและนำมาเผยแพร่ให้กับนักเรียน ในห้องเรียนหรือติดบอร์ดเพื่อให้มีการอ่าน อย่างทั่วถึงอยู่เสมอ ครูต้องมีการรณรงค์ส่งเสริมยกย่องประกาศให้รางวัล

^{๒๔} ประเวศ วะสี, ระบบการเรียนรู้ใหม่ไปให้พ้นวิกฤติแห่งยุคสมัย, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๕๐),

แก่ผู้เรียน หรือคนในสังคมที่ทำความดี ความงามมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่ยกย่อง และเป็นแบบอย่าง ขณะเดียวกันนักเรียนที่ขาดคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ครูจะต้องให้อภัยและให้โอกาสสนับสนุนให้นักเรียนคนนั้นกลับตัวกลับใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสียใหม่อย่างอดทนอดกลั้นและทุ่มเท^{๒๕}

สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ ๖ ประการ คือ (๑) ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ (๒) ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต (๓) ผู้เรียนมีความกตัญญู กตเวที (๔) ผู้เรียนมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ ไม่เห็นแก่ตัว (๕) ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (๖) ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๒๖}

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ ได้กล่าวถึง การวัดจริยธรรมว่า การพัฒนาจริยธรรม จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดมาแต่กำเนิด แต่จริยธรรมเกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญแต่คุณภาพในการเรียนรู้และสั่งสมจริยธรรมแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนมีสำนึกทางจริยธรรมตั้งแต่เล็กๆ บางคนโตแล้วยังไม่มีสำนึกทางจริยธรรม โครงสร้างทางสมอง โครงสร้างการรับรู้ และโครงสร้างของการมีสำนึกบาปบุญคุณโทษ เป็นสิ่งสำคัญมากที่ก่อร่างสร้างมนุษย์แต่ละคน ให้เป็นตัวตนคนหนึ่ง ให้คนภูมิใจและเสียใจในความเป็นตัวตนของตน ผลจากโครงสร้างทางสมองและอวัยวะสั่งการของร่างกายให้คนแสดงออกทางจริยธรรมแตกต่างกัน หลายคนจึงยกให้เป็นผลมาจากยีน (Genetic) แต่ก็ให้น้อยกว่าสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสภาพของสังคมทั้งหลายที่คนนั้นเจริญเติบโตขึ้นหรือเรียนรู้มีประสบการณ์ทางจริยธรรมจากสังคมนั้นๆ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สื่อ ล้วนมีอิทธิพลในการพัฒนาจริยธรรมอย่างมาก^{๒๗}

วิจิตร ศรีสะอ้าน ได้กล่าวตอนหนึ่งในการประชุมและปาฐกถาพิเศษ เรื่อง พลั้งเยาวชน เพื่อสร้างคุณธรรมว่าโรงเรียนแต่ละแห่งต้องสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจเพื่อให้ได้เด็กที่มีความรู้ อยู่ดีมีความสุข^{๒๘}

^{๒๕} เพ็ชรี ระบุวิเชตร, “การพัฒนาคน พัฒนางาน”, เอกสารประกอบการสอนการบรรยายพิเศษให้กับ คณะพยาบาลศาสตร์, (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๒๖} สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๕๔ - ๒๕๕๓) “โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๓๓ (บ้านทุ่งพร้าว) ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

^{๒๗} ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**, (กรุงเทพมหานคร: สุวินิยาสาสน์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๙-๑๗๐.

^{๒๘} วิจิตร ศรีสะอ้าน, **หลักและระบบการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๕๖.

Kohlberg ได้อธิบาย ถึงผู้คนที่เผชิญหน้ากับสถานการณ์ยากลำบากทางคุณธรรมจริยธรรมไปตามระดับขั้น ของคุณธรรมจริยธรรมที่มีอยู่ในแต่ละคน โดยจะพัฒนาไปสู่การมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นได้ของการมีเหตุผลในคุณธรรมจริยธรรม หมายความว่า การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลดังกล่าวนี้จะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ที่มาจากระดับที่แตกต่างกันบุคคลอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ และบุคคลที่มีการกระทำที่เหมือนกันแต่เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำอาจมีระดับของคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันได้ และ (Kohlberg) ได้พัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนและโรงเรียนโดยมองว่า เด็กมีการตัดสินใจเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของคนขึ้นอยู่กับสภาพสังคมที่เกี่ยวข้องและภายใต้อารมณ์ที่หลากหลายรวมกับความรัก การเชื่อฟัง ความมีน้ำใจ และสิ่งที่กระทบจิตใจเด็ก จะกลายเป็นคนมีความประพฤติที่แตกต่างด้านคุณธรรมจริยธรรม^{๒๙}

ทิสนา แคมมณี กล่าวถึง สภาพของคนในสังคมปัจจุบันว่า ขาดคุณภาพในการใช้ชีวิตที่ดี เพราะไม่มีคุณสมบัติในเรื่องของ การรู้จักฟังตนเอง การรู้จักอยู่อย่างพอเพียงการทำงานด้วยความขยัน อดทน การมีทักษะบริหารจัดการ การต่อสู้กับอุปสรรค การรู้จักแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้ การรู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การรู้จักรวมกลุ่ม การทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และรู้จักพัฒนาตนเอง แต่เรากลับพบคนที่มีความเกียจคร้าน ชอบเลี้ยงงาน ไม่อดทน ยอมแพ้ง่ายๆ ชอบสบายๆ ชอบบรวยทางลัด ทะเยอทะยาน พวกวัตถุนิยม พุ่มเฟิย ไม่รู้จักประมาณตน ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นของคนไทยในยุคปัจจุบันนอกจากนี้ยังเห็นความจำเป็นของการนำกระบวนการศึกษาเข้ามาช่วยในการปลูกฝังโดยใช้หลักการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)^{๓๐}

บลูม (Bloom) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ จุดมุ่งหมายทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หรือด้านความรู้ ความเข้าใจจุดมุ่งหมายทางด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านปฏิบัติ การกระทำและจุดมุ่งหมาย ทางด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หรือด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และเจตคติทางด้านจิตพิสัย บลูม (Bloom) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายออกเป็น ๔ ระดับ ซึ่งสามารถอธิบายขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติ และ การพัฒนาลักษณะนิสัยได้ ดังนี้ (๑) ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การที่บุคคลจะเกิด การพัฒนาลักษณะนิสัยใดๆ ได้บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้นๆ ก่อน ดังนั้นหากเราต้องการจะพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมใดๆ ให้แก่บุคคล เราจึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยม นั้นๆ (๒) ขั้นตอนการตอบสนอง (Responding) แม้บุคคลได้รับรู้ และเกิดความสนใจในสิ่งนั้นๆ แล้วแต่หากไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจในสิ่งนั้นก็จะได้ไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้น ในการสอนจึงจำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่ง

^{๒๙} Kohlberg (อ้างใน พัฒนา ว่องธนาการ), “การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนโกวิทอรรถเชิงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

^{๓๐} ทิสนา แคมมณี, “การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด”, **การปฏิบัติการเรียนรู้ตามแนวคิด ๕ ทฤษฎี**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสแควร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕.

นั้นและเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ ให้มากขึ้น (๓) ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) หากบุคคลมีโอกาสดบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลที่พึงพอใจหากบุคคลมีโอกาสดบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลที่พึงพอใจ บุคคลนั้นก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้น หากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ให้บุคคลนั้นได้รับผลประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมที่ต้องการก็จะช่วยให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป (๔) ขั้นการจัดระบบ (Organizing) การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมใดๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาขึ้นไป เป็นลักษณะนิสัยได้นั้นบุคคลนั้นจะต้องมีการนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน จึงเป็นระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมนั้นๆ ในวิธีการดำเนินชีวิตของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้นได้ก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย คือการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (๕) ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) บุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมที่ยึดถือในวิธีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตนซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย^{๓๑}

สรุปได้ว่า การปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมใดๆ ให้แก่บุคคล เพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น สามารถทำได้ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี ระบุไว้ ๕ ประการคือ (๑) จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องที่ต้องการปลูกฝัง (๒) จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้รับการตอบสนองในเรื่องนั้นและเกิดความพึงพอใจ (๓) ช่วยให้บุคคลเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการช่วยให้เขาได้เห็นประโยชน์ ได้รับประโยชน์หรือเกิดความพึงพอใจในค่านิยมนั้น (๔) ช่วยให้บุคคลนั้นมีโอกาสจัดระเบียบในการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตน (๕) ช่วยให้บุคคลนั้นได้ลงมือปฏิบัติตนตามค่านิยมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนกระทั่งปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัยการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญ และ ใส่ใจมาโดยตลอด พร้อมกันนี้ได้มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมไว้หลายท่าน นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าคุณธรรม และจริยธรรมมีการพัฒนาเป็นลำดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถประมวลทฤษฎีในการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม ได้ดังนี้

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม เป็นทฤษฎีทางจริยธรรม ทฤษฎีแรกในประเทศไทย ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมที่ศึกษาทั้งสาเหตุจากภายใน เช่น ลักษณะทางจิต บุคลิกภาพ และสถานการณ์ภายนอก เช่น การอบรมเลี้ยงดูการเห็นแบบอย่างจากเพื่อน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะที่สำคัญหลายเรื่อง เช่น ทฤษฎีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น ต้นไม้อจริยธรรม มี ๓ ส่วน คือ ได้แบ่งต้นไม้อจริยธรรมออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

^{๓๑} บลูม (Bloom) อ้างใน พัฒนา ว่องชนากการ, “การดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนโกวิทอรัญเชิงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒.

ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ดอกและผลไม้บนต้น ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่สอง ได้แก่ ส่วนลำต้นของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้าน คือ

- ๑) เหตุผลเชิงจริยธรรม
- ๒) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
- ๓) ความเชื่ออำนาจในตน
- ๔) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- ๕) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

ส่วนที่สาม ได้แก่ รากของต้นไม้ ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ ๓ ด้าน คือ

- ๑) สติปัญญา
- ๒) ประสบการณ์ทางสังคม
- ๓) สุขภาพจิต

๓ จิตลักษณะทั้งสามนี้ อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ ๕ ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ด้าน ในปริมาณที่สูงพอเหมาะกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง ๕ ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิตทั้ง ๕ ลักษณะนี้จะพัฒนาไปเอง โดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลที่มีความพร้อมทางจิตใจ ๓ ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางครอบครัว และสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความพร้อม ที่จะรับการพัฒนาลักษณะบางประการใน ๕ ด้านนี้ โดยวิธีการอื่นๆด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคน เก่งนั่นเอง นอกจากนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ประการ ที่รากนี้อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ ๕ ประการ ที่ ลำต้น หากบุคคลมีพื้นฐานทางด้านจิตใจเป็นปกติ และได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสม บุคคลนั้นก็จะสามารถพัฒนาโดยธรรมชาติ แต่ในสังคมไทยมีการวิจัยพบว่าพัฒนาการหยุดชะงักอย่าง ไม่เหมาะสมกับวัย กล่าวคือ ผู้ใหญ่อายุนานหนึ่งซึ่งสมควรพัฒนาการใช้เหตุผลไปถึงขั้นสูงแล้วแต่ยังหยุดชะงักที่ขั้นต่ำ เช่น ยังยึดหลักแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนตน และส่วนพวกพ้อง เป็นต้น บุคคลที่มีแรงจูงใจดังกล่าว จึงยังไม่สามารถคิดประโยชน์เพื่อสังคมได้^{๓๒}

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธีวิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความ

^{๓๒} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๔.

ร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุขโดยคุณธรรมพื้นฐานประกอบด้วย

๑) ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งานมีความพยายามไม่ท้อถอยกล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

๒) ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของอย่างคุ้มค่าไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

๓) ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรง ทั้งต่อเวลาต่อหน้าที่และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกสำเอียงหรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

๔) มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กร และประเทศโดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ และตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติรวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

๕) สุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ตามสถานภาพและกาลเทศะมีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าวรุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง

๖) สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกายที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผักผ่อนจิตใจให้ชุ่มฉ่ำ มีความแจ่มใสอยู่เสมอปราศจากความมัวหมองทั้งกายใจ

๗) สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง

๘) มีน้ำใจ คือ ผู้ให้ และ ผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์ ให้แก่ผู้อื่นเห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่า ในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยร่างกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน^{๓๓}

สรุปได้ว่า การพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้ มีคุณธรรม ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุขโดยคุณธรรมพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของส่วนต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อดำเนินการให้เป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เยาวชนได้เข้าถึงหลักของคุณธรรมและจริยธรรมอย่างแท้จริง

^{๓๓}สุทธวีรณ ดันติธนาวงศ์ และ ศศิภาณูญ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานวิจัย**, (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕-๒๖.

๒.๓.๒ รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

จริยธรรม เป็นหลักความประพฤติหรือ แนวทางในการปฏิบัติตน ที่ควรแก่การยึดถือปฏิบัติ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขโดยมีคุณธรรม และ ศีลธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเปรียบเสมือนการพัฒนาคุณภาพจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้พัฒนารูปแบบพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยครอบครัว มีเนื้อหาสำคัญ คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องความดี/ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัย กติกาสังคม และศาสนา วัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทางกายได้ โดยปลูกฝังความสุภาพ มีน้ำใจกตัญญู มีระเบียบทำตามหน้าที่พึ่งตนเอง และอดออม ด้านการสร้างทัศนคติ ให้ตระหนักรักเคารพเชื่อมั่นอดทน

๒) รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยโรงเรียน (สถานศึกษา) มีเนื้อหาที่สำคัญ คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องความดี/ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัย การพัฒนาตน ความเป็นไทย สิ่งแวดล้อม และศาสนาวัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทางกายได้ โดยปลูกฝังความมีน้ำใจกตัญญู มีระเบียบวินัย ฝึกฝนสม่ำเสมอ เรียนรู้จากความคิดพึ่งตนเอง ปฏิบัติตามคำสอนรักษาวัฒนธรรม/สิ่งแวดล้อมและทำตนให้เป็นประโยชน์

๓) รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยสถาบันศาสนามีเนื้อหาที่สำคัญ คือ ด้านความรู้และวิธีการอบรมเช่นเดียวกับรูปแบบครอบครัวแต่ผู้ที่ทำหน้าที่ขัดเกลา คือ พระนักบวช บุคลากรทางศาสนา

๔) รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยชุมชนมีเนื้อหาที่สำคัญ คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้วิธีการอบรมส่งเสริมเช่นเดียวกับรูปแบบที่ ๑ แต่ผู้ที่ทำหน้าที่อบรม คือ กระบวนการภายในชุมชน ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ เด็กรับผิดชอบต่อสังคมเสียสละรักษาสิ่งแวดล้อมบำเพ็ญประโยชน์และเคารพกติกา^{๓๔}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมนั้น จำเป็นที่ทุกสถาบันจะต้องช่วยกันส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยควรเริ่มจากครอบครัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมคุณธรรม ต่อมาคือ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและชุมชน เพื่อหล่อหลอมทั้ง ๓ สถาบันให้เป็นสถาบันเดียวกัน ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒.๓.๓ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดนโยบายระดับสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดในมาตรา ๗๗ ความว่า “รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมืองจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรง

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒-๔๓.

ตำแหน่งทางการเมืองข้าราชการและพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่”^{๓๕}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายคำว่า “นโยบาย” หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕) กำหนดให้มีเอกภาพในการจัดการศึกษากำหนดให้มีกระทรวงเดียว รับผิดชอบ ดูแล การศึกษาทุกระดับและทุกประเภทโดยกำหนดหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับ มีหน้าที่ การกำหนดนโยบายแผนมาตรฐานการศึกษาสนับสนุนทรัพยากรรวมทั้ง ติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการจัดการศึกษา^{๓๖}

ปรีชา คัมภีรปรกรณ์ ได้กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารในการพิจารณาใช้ทรัพยากรทางการศึกษาและมีการกำหนดนโยบายดังต่อไปนี้

๑) การกำหนดนโยบายและแผนของสถานศึกษา ซึ่งสามารถแปลออก เป็นกิจกรรมต่างๆ การจัดทำแผนของสถานศึกษาขึ้น

๒) กำหนดทรัพยากรที่ต้องการกำหนดงบประมาณที่ต้องใช้จัดลำดับความสำคัญ ทำกิจกรรมใดก่อนหลัง

๓) การแสวงหาทรัพยากร การหางบประมาณ หรืออุปกรณ์เพื่อดำเนินกิจกรรมที่สำคัญของสถานศึกษา เช่น เงินบริจาค เงินอื่นๆ

๔) การจัดสรรทรัพยากร การกำหนดเกณฑ์จัดสรร การลำดับโครงการการจัดสรรตามความพร้อม

๕) การใช้ทรัพยากรควรมีขั้นตอนในการดำเนินงานและควบคุม

๖) การประเมินการใช้คำนึงถึงประสิทธิผลความเพียงพอ^{๓๗}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายในระดับสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน พบว่ามีงานวิจัยที่น่าสนใจดังนี้

ชูชาติ สามารถกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ

^{๓๕} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

^{๓๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖๓.

^{๓๗} ปรีชา คัมภีรปรกรณ์, การบริหารทรัพยากรการศึกษา.แนวคิดการบริหารทรัพยากรการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓-๒๔.

ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔ ตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน จำแนกตามสถานภาพโดยภาพรวม แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมและด้านการนิเทศ ติดตามประเมินผลแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ ส่วนด้านการเป็นแบบอย่างแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานของครู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนกลยุทธ์ แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน การวางแผนกลยุทธ์แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ โดยรายคู่วิทยาลัยขนาดเล็ก และ วิทยาลัยขนาดใหญ่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ ส่วนคู่อื่นๆไม่แตกต่างกันทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนกลยุทธ์แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ โดยรายคู่วิทยาลัยขนาดเล็กและวิทยาลัยขนาดใหญ่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .๐๑ ส่วนคู่อื่นๆไม่แตกต่างกันทางสถิติครู และคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ว่าควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ควรประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูนักเรียนและคนทั่วไป ปรับปรุงห้องเรียน อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่นสงบและสวยงาม ควรจัดกิจกรรมโดยการนำคณะครูและนักเรียนไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ มีการนิเทศ ติดตามแบบกัลยาณมิตรที่ปฏิบัติได้จริงอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและเป็นระบบจากบุคคลภายในโรงเรียนและเขตพื้นที่^{๓๘}

สมชาย แก้วมณี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหาร และครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในด้าน

^{๓๘}ชูชาติ สามารถกุล, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๔”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๐), หน้า ก-ข.

ความใฝ่รู้ ความขยัน ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูทวาทิ การตรงต่อเวลา ความสามัคคี ความยุติธรรม และความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้ง ๑๓ ด้าน และเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียน เทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามสถานภาพของผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) ตามตัวแปรอายุและประสบการณ์ทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม ตัวแปร อายุ และประสบการณ์ทำงาน สรุปได้ดังนี้ ๒.๑) ผู้บริหารและครู มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ๒.๒) ผู้บริหารและครูที่มีอายุต่างกันมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ๒.๓) ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน^{๓๙}

อุไรวรรณ เจียรประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโดยรวมและรายด้าน คือ ด้านการอบรมสั่งสอน ด้านการเป็นแบบอย่าง และด้านการสร้างเงื่อนไขอยู่ในระดับมาก และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ระหว่างความคิดเห็นของครูที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า ความแตกต่างของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั้ง ๓ ด้านโดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคิดเห็นของครูจำแนกตามช่วงชั้น พบว่า ความแตกต่างของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทั้ง ๓ ด้านโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๔๐}

รัชิตา เขยกลั่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๑ ผลการวิจัย พบว่า

^{๓๙} สมชาย แก้วมณี, “สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารและครูโรงเรียนเทศบาล ๑ (เอ็งเสียงสามัคคี) สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”, **ปริญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

^{๔๐} อุไรวรรณ เจียรประดิษฐ์, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

บทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ ตามบทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ของผู้บริหารและครู ทั้ง ๘ ด้าน พบว่า บทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยได้ดังนี้ ด้านส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา คือ ด้านความสุภาพ ($\bar{X} = 4.28$) ด้านความมีวินัยเท่ากับด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 4.25$) ด้านความประหยัดเท่ากับ ด้านความซื่อสัตย์และด้านความสะอาด ($\bar{X} = 4.24$) สำหรับบทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ค่าเฉลี่ยระดับมากในลำดับสุดท้ายคือ ด้านความมีน้ำใจ ($\bar{X} = 4.22$) ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารและครูมีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ ทั้ง ๘ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้๔๑

ณัฐชดา อุ่นพิกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒ ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า ๑. สภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการและครู โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านการนิเทศติดตามผล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๒. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ และครู จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง พบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ๓.การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ และครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ๔.ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ควรปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในและนอกโรงเรียน ในเรื่องการครองตน ครองคน ครองงาน ครูควรวางตัวให้เหมาะสมน่าับถือให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ต้องมีความจริงใจกับนักเรียนไม่หวังแต่

^{๔๑} รัชติดา เขยกลั่น, “บทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑”, *ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๙๓.

ความก้าวหน้าของตนเพียงอย่างเดียว สร้างความสามัคคีและให้ความสำคัญกับนักเรียน ควบคู่ไปกับความสำเร็จของงานผู้บริหาร และครูควรปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายกับนักเรียน^{๔๒}

ไชยพร เรื่องแท้ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ผลจากการวิจัย สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ ได้แก่ ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย ๘) มีจิตสาธารณะ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับ “มากที่สุด” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ๑.ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ หลากหลายรูปแบบอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตน ตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในเรื่องการยืนตรงเคารพ ธงชาติ ร้องเพลงชาติ ๒.ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต มีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวต่อการกระทำผิดต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง และครู ส่งเสริมให้นักเรียน ไม่ถือเอาสิ่งของ หรือนำเอางานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง และสนับสนุนให้นักเรียนให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง ๓. ด้านการมีวินัย มีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และส่งเสริมให้นักเรียน ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนและสังคม ๔. ด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีการสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนมีความเพียรพยายาม ในการเรียนรู้ ๕. ด้านอยู่อย่างพอเพียง มีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน ส่งเสริมให้ใช้ทรัพย์สินของตนเองและสิ่งของในโรงเรียนอย่างประหยัดคุ้มค่าและเก็บ รักษาดูแลอย่างดี และส่งเสริมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับ และปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ๖.ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน มีการส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมผลงานที่ทำได้สำเร็จ และส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตน ทุ่มเทในการทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหา และ อุปสรรคในการทำงาน ๗.ด้านรักความเป็นไทย มีการส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยและเขียนภาษาไทย ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนในการแต่งกายแบบไทย ให้มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ และส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ชุมชน และสังคม ๘. ด้านมีจิตสาธารณะ มีการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ และส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาช่วยทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และ กำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งเสริมให้นักเรียน

^{๔๒} ญัฐชดา อุ่นพิกุล, “สภาพการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๙ - ๑๑๐.

รู้จักดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและ สิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของ สถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ตามตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ทำงาน ๑. กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน ๒. กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน ๓. กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ ต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน^{๔๓}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในทุกๆ ด้านทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดี การอบรมสั่งสอน การสร้างเงื่อนไข และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความกรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ความประหยัด ผู้บริหารต้องเป็นต้นแบบ ในการดำรงอยู่ในหลักของคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้นแบบที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและแก่เยาวชนในการเป็นแบบ และที่สำคัญนั้น การดำรงตนของผู้บริหารที่ดีนั้น ต้องเป็นผู้มีความเป็นผู้นำในด้านต่างๆ แก่สังคมไม่ว่าอยู่ในสถานที่ใด ก็ย่อมเป็นที่คาดหวังของบุคคลทั่วไปว่าผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและแบบอย่างที่ดีในการดำรงตนเสมอ

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นผู้บริหารจึงเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยที่ต้องการในโลกยุคไร้พรมแดน ซึ่งการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์นั้นจะต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ และกระบวนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามแผนพัฒนาการศึกษาต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม โดยกล่าวถึงแนวนโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของคน

^{๔๓}ไชยพร เรืองแท้, “บทบาทของผู้บริหารและครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๗๕ - ๗๖.

ประกอบ พอดี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ จำนวน ๔ ด้าน จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ จำนวน ๒๕๐ คน ผลวิจัยพบว่า การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบติดตาม การวางแผน และการแก้ไขปรับปรุง โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีผลการวิจัยดังนี้

๑) การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ การวางแผน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กำหนดเปิด-ปิด สถานศึกษา ปฏิทินและแนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษา มีการวางแผนการจัดทำงบประมาณภายในสถานศึกษา และมีการวางแผนการจัดสรรงบประมาณรายปีในสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกำหนด พิจารณาและอนุมัติแผนการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

๒) การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ การปฏิบัติตามแผน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมแก่ชุมชน จัดซื้อและจัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดทำ เก็บรักษา ยืม และทำลายหนังสือ/เอกสารราชการ ระดมทรัพยากรจากองค์กรหน่วยงาน และชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๓) การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ การตรวจสอบติดตามอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ติดตาม กำกับ ดูแล และเก็บรักษาเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณของสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลงานกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้นในสถานศึกษา และควบคุมการใช้อาคารสถานที่ และสนับสนุนการสร้างสิ่งแวดล้อม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ติดตาม การทำ เก็บรักษา ยืม และทำลายหนังสือ/เอกสารทางราชการ นิเทศ ติดตาม และประเมินการสอนของครู

๔) การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต ๑ การแก้ไขปรับปรุง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปรับปรุง การทำบัญชีการเงินเป็นปัจจุบัน ปรับปรุงการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา และปรับปรุง การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณภายในสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พัฒนา

บุคลากรในสังกัดตามสภาพและความต้องการ การนำการประเมินผลมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๕) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๔๔}

ทิพรัตน์ จันทนา ศึกษาเรื่อง การบริหารงบประมาณโดยใช้วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรการบริหารงบประมาณ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ อยู่ในระดับมาก^{๔๕}

ภิรมย์ ขำดี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ การดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี จำแนกตามขนาดโรงเรียน ประสิทธิภาพการบริหารและเขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ๑) การดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี มีการดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกมาตรฐาน ๒) เปรียบเทียบการดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีการดำเนินงานตามมาตรฐานแตกต่างกัน ส่วนด้านการดำเนินงานตามแผน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีการดำเนินงานตามมาตรฐานแตกต่างกัน ๓) เปรียบเทียบการดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี จำแนกตามประสิทธิภาพการบริหาร พบว่าไม่แตกต่างกัน ๔) เปรียบเทียบการดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมมิ่งของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา

^{๔๔}ประกอบ พอดิ, “การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑”, **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๙), หน้า ๙๓.

^{๔๕}ทิพรัตน์ จันทนา, “การบริหารงบประมาณโดยใช้วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๒”, **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๘

โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงานตามแผนเขตพื้นที่การศึกษา ๑ และเขตพื้นที่การศึกษา ๒ มีการดำเนินงานตามมาตรฐานแตกต่างกัน^{๔๖}

กรณีการ ชุมภูเมือง ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์ของโรงเรียนสันกลางวิทยา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพการดำเนินงาน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ด้านวินัยและ ความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนสันกลางวิทยา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (P) ด้านการปฏิบัติงาน (D) ด้านการตรวจสอบ (C) และด้านการปรับปรุงและแก้ไข (A)^{๔๗}

วัลลภ ดอกพรม ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติภารกิจการนิเทศตามวงจรคุณภาพในโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า การปฏิบัติภารกิจการนิเทศตามวงจรคุณภาพในโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก^{๔๘}

นิภัทรา สังข์มณี ศึกษาเรื่อง การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑-๒ ตามทัศนะของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขั้นตอนการวางแผนและขั้นตอนการดำเนินตามแผน จะสูงกว่าขั้นตอนอื่น^{๔๙}

อาทร คะโยธา ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต ๓ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ กระบวนการ บริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน (PDCA) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งใน การ บริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจกับความรับผิดชอบและร่วมมือในการพัฒนา ตลอดจนปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ส่งผล ให้โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดมุ่งหมายได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพอันจะก่อให้เกิด ความรู้สึก ผูกพันและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกันซึ่งจะเกิดผลดีทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อคุณภาพ การศึกษา ของโรงเรียน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารเพื่อ พัฒนาคุณภาพ

^{๔๖} ภิรมย์ ขำดี, “การดำเนินงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนด้วยวงจรเดมิ่งของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”, **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครปฐม, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๔๗} กรณีการ ชุมภูเมือง, “แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของ โรงเรียนสันกลางวิทยา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”, **ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

^{๔๘} วัลลภ ดอกพรม, “การปฏิบัติภารกิจการนิเทศตามวงจรคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัด นครปฐม”, **ปริญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

^{๔๙} นิภัทรา สังข์มณี, “การใช้วงจรคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑-๒ ตามทัศนะของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี”, **ปริญาครุ ศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๕.

การศึกษาของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ภายใต้ กรอบการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามขั้นตอน PDCA^{๕๐}

โสภา อำนวนรัตน์ และคณะ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารคุณภาพของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อมีพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ๑) ด้านการวางแผนดำเนินการ (Plan) ๒) ด้านการตรวจสอบประเมินผล (Check) ๓) ด้านการดำเนินการตามแผน (Do) ๔) ด้านการนำผลการประเมินปรับปรุง (Act)^{๕๑}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน โดยได้นำการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA มาบริหารงานในโรงเรียน

^{๕๐} อาทร์ คะโยธา, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาภาคใต้ เขต ๓”, **ปริญาญาศาสตร์ มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖.

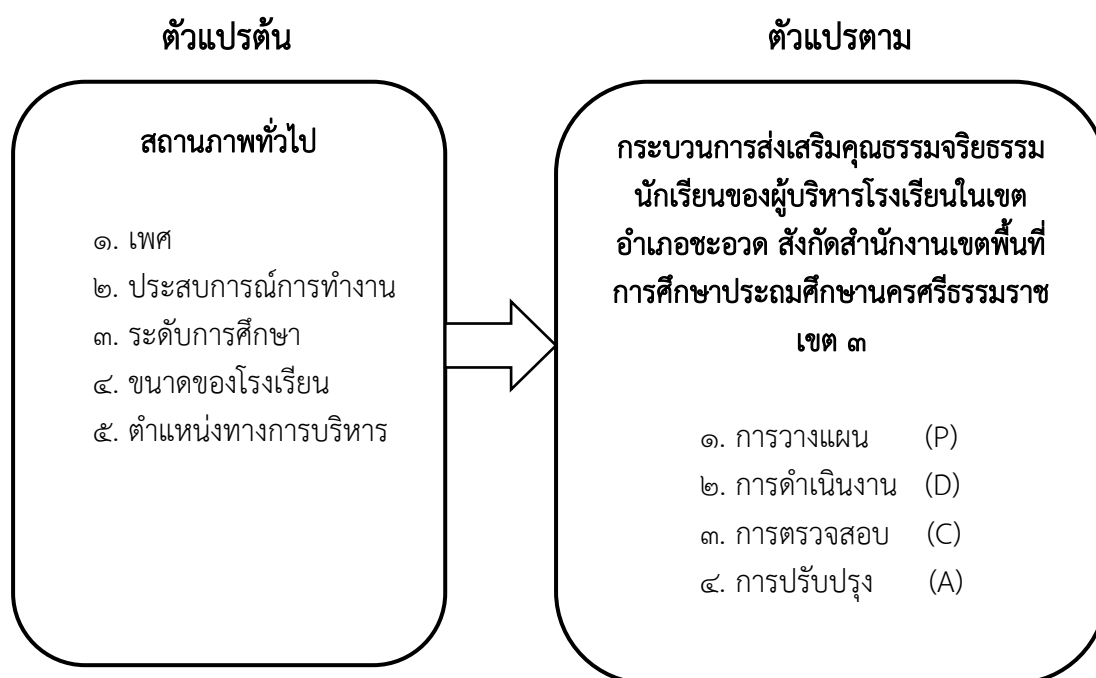
^{๕๑} โสภา อำนวนรัตน์ และคณะ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”, **ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓, (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๕), หน้า ๒.

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๓ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา ขนาดของโรงเรียน และตำแหน่งทางการบริหาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๓ ตามหลักการบริหารงานคุณภาพ PDCA ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย